

PODLASKIE

3603

1. Obiekt

CERKIEW PAR. PRAWOSŁAWNA p.w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela

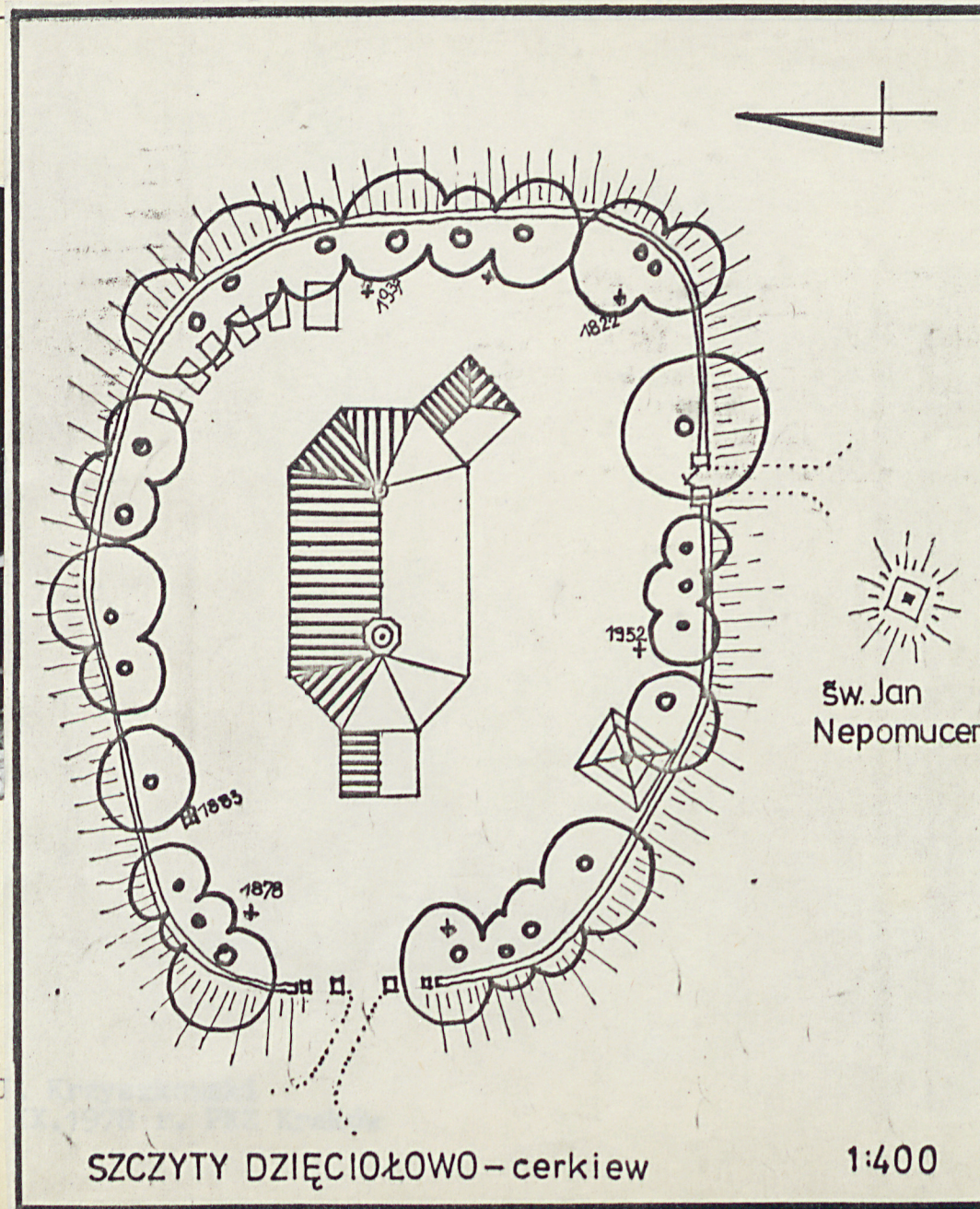
2. Czas powstania

1785 r.

3. Miejscowość

S Z C Z Y T Y - DZIECIOŁOWO

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

Szczyty Dzieciołowo

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo białostockie

gmina Orla
pow. BIELSK Podl.

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975

województwo białostockie
powiat Bielsk Podlaski

8. Właściciel i jego adres

Polski Autokefaliczny Kościół
Prawosławny
Diecezja warszawsko-bielska

9. Użytkownik i jego adres

Parafia Prawosławna Szczyty -
Dzieciołowo

10. Rejestr zabytków

Nr A-83 data 3.II.1951

J. Krzyszkowski i

autor zdjęć M. Kornecki, J.
data wykonania
miejsce przechowywania negatywów
IX.1978 r. PKZ Kraków

Cerkiew wzniesiona w r. 1785 z fundacji Jana Węgierskiego, właściciela wsi. Pierwotnie unicka. Wielokrotnie odnawiana, jednakże z niewielkimi zmianami architektonicznymi. Gruntowna restauracja ok. r. 1850; w tym czasie wzniesienie murowanego przedsionka, nowego muru /względnie reperacja dawnego/ otaczającego cmentarz przycerkiewny oraz sprawienie większości nowego wyposażenia. Ostatnie odnowienie po 1970 /zewnątrz, w tym wymiana pokrycia dachu, malowanie ścian/ oraz w 1978 /prace malarskie we wnętrzu/.

Cerkiew stanowi wartościowy przykład skromnego wariantu barokowej cerkwi drewnianej o zwartej, jednolitej bryle i ośmiobocznym rzucie. Wraz z elementami otoczenia /wolnostojąca dzwonnica, mur z bramkami, wysoka zielen/ stanowi cenny akcent krajobrazowo-kulturowy.

Wartość architektoniczną powiększa bogate wyposażenie wnętrza /ikonostas, ołtarze, przybory liturgiczne/, stanowiące kontekst silnie oddziałujący na widza.

Cerkiew usytuowana na pn. krańcu wsi, na niewielkim wzniesieniu w bliskości lasu. Wzniesiona pośrodku owalnego cmentarza otoczonego murem z bramkami, w kręgu drzew; w obrębie cmentarza, obok cerkwi wolnostojąca dzwonnica. Cerkiew orientowana. Drewniana, na podmurówaniu kamiennym, z murowaną przybudówką przedsionka od zach. Ściany konstrukcji zrębowej, wzmocnione lisicami, oszalowane deskami, pomalowane olejno na kolor popielaty. Wzniesiona na planie ośmioboku, z przybudówkami: od pd.-wsch. zakrystia, od zach. murowany przedsionek. Wnętrze korpusu jednoprzestrzenne, salowe, z częścią kapłańską wygradzoną ikonostasem. Posadzka z płyt kamiennych; wsch. część podwyższona o dwa stopnie, z podłogą drewnianą. Strop płaski deskowy. Wejścia do wnętrza: główne od zach.; w nim dwuskrzydłowe drzwi klepkowe z antabami, starą klamką i kutymi zawiasami; w murowanym przedsionku drzwi zewnętrzne - główne dwuskrzydłowe, boczne jednoskrzydłowe, klepkowe. Do zakrystii oddzielne wejście od pd.-zach. Okna prostokątne ze strolarką wielokwaterową. W zach. części korpusu empora dla śpiewaków, obiegająca wzdłuż trzech ścian, wsparta na dwóch słupach, z balustradą tralkową, dostępna oszalowanymi schodkami przy ścianie pn.; na drzewczkach obudowy malowana postać duchownego z mszałem i kadzielnicą, o waleriach portretowych /wg informacji miejscowej miałyby to być podobizna Archidjakona Stefana/; malowidło częściowo odsłonięte 1978. Na korpusie dach wielospadowy, na jego kalenicy od zach. wieżyczka na sygnaturkę, czworoboczna ze ściętymi narożnikami, ujęta pilasterkami, z otworami głosowymi w obramieniach opaskowych z kluczami, nakryta kopulastym hełmem, pobita blachą, zwieńczona sterczyną i krzyżem cerkiewnym. Nad przybudówkami dachy kryte blachą: nad zakrystią trójspadowy, nad przedsionkiem dwuspadowy; w trójkątnym szczyście ponad wejściem malowidło z Chrystusem Pantokratozem. Wyposażenie wnętrza: część kapłańska wygradzona bogato rzeźbionym ikonostasem o cechach eklektycznych z 2. poł. w. XIX, dwukondygnacyjnym, zagiętym wzdłuż ścian bocznych; wszystkie zawarte w nim ikony jednolite w. XIX/XX, reprezentują zanik cech malarstwa cerkiewnego. Carskie wrota ażurowe z sześcioma malowanymi medalionami. W części kapłańskiej wolnostojący ołtarz; w tle duży obraz Zdjęcie z krzyża, w bogatym obramieniu w. XIX. Podest przed ikonostasem częściowo oddzielony balustradami tralkowymi. Przed nim cztery wolnostojące ołtarze: na dwóch małych, środkowych - feretrony z obrazami: 1. Cudowne objawienie Matki Boskiej na drzewie /z Żuro-

wic/; 2. Ścięcie ś. Jana Chrzciciela; ołtarz od pn. o bogatej, architektonicznej, złożonej strukturze w. XIX/XX; na ołtarzu od pd. duża grupa Ukrzyżowania wycięta z desek.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne cerkiew parafialna unicka	17. Użytkowanie obecne cerkiew parafialna prawosławna
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja -		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania budynku i wyposażenia dobry.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Z uwagi na dużą wartość architektoniczną, artystyczną i zabytkową, obiekt wymaga stałego nadzoru i bieżącej konserwacji. Konserwacji wymaga barokowa figura św. Jana Nepomucena, usytuowana w sąsiedztwie cerkwi.			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

Zabytki Architektury i Budownictwa w Polsce, Bibl. Muzealnictwa i Ochrony Zabytków, ser. A, t. VII, z.1, woj. białostockie, pow. Bielsk Podlaski, poz. 46 s. 11.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

Cmentarz cerkiewny otoczony murem kamiennym z koroną wyłożoną płasko cegłami, z ok. 1850. W obwodzie bramki potynkowane: 1. od zach., większa, trójdzielna, z przejazdem i dwiema furtami po bokach /jedna ślepa/, nad przejazdem mal. popiersie Chrystusa; 2. mniejsza, od pd.

W obrębie cmentarza kilka nagrobków kamiennych z w. XIX.

Na stoku wzniesienia na pd. od cerkwi figura kamienna św. J. na Nepomucena, barokowa w. XVIII, otoczona żelazną, zrujnowaną balustradą. Obok stary krzyż drewniany. Stan

obu tych zabytków zły.

25. Wypełnił

X. 1978 r.

mgr Marian Kornecki
/PKZ O/Kraków/

26. Sprawdził

1. Miejsowość

SZCZYTY DZIĘCIOŁOWO

2. Obiekt /nazwa jak w karcie/

cerkiew par. prawosławna

3. Zawartość wkładki /nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/

fotografie uzupełniające

Wkładkę założył: M. Kornecki, X. 1978 r.
/imię, nazwisko, data/

Miejsce przechowywania negatywów: PKZ Kraków

334128

1. Miejscowość

SZCZYTY DZIĘCIOŁOWO

2. Obiekt /nazwa jak w karcie/

cerkiew par. prawosławna

3. Zawartość wkładki /nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/

fotografie uzupełniające

M. Kornecki, X. 1978 r.

Wkładkę założył: /imię, nazwisko, data/

Miejsce przechowywania negatywów: PKZ Kraków

334118

1. Miejscowość

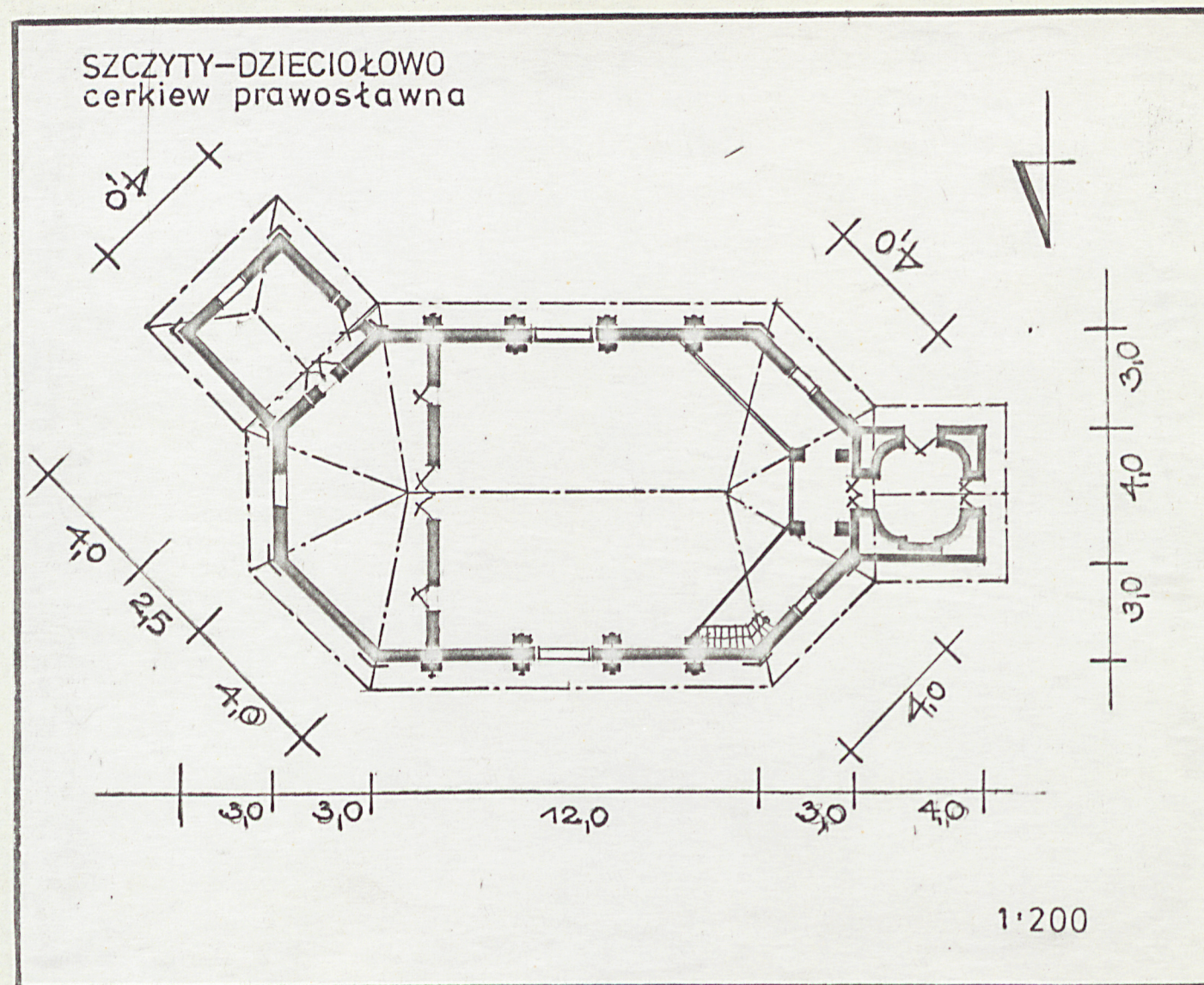
SZCZYTY - DZIECIOŁOWO

2. Obiekt /nazwa jak w karcie/

cerkiew prawosławna par.

3. Zawartość wkładki /nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/

plan cerkwi

Wkładkę założył: J. Szpytma
..... /imię, nazwisko, data/

Miejsce przechowywania negatywów: matryca: PKZ Kraków.

334122